

MEASUREMENT OF COST AND MANAGEMENT ACCOUNTING LEVEL OF PRODUCTION FACILITIES: INVESTIGATION OF PRODUCTION FACILITIES IN ANKARA CHAMBER OF INDUSTRY 1ST ORGANIZED INDUSTRIAL ZONE

Ayhan Coşkun*

Kırıkkale Üniversitesi, Sincan İ.M.K.B. Mesleki Anadolu Lisesi, 06930,
Ankara, Türkiye

Oğün Şen

Giresun Üniversitesi, Dereği Meslek Yüksekokulu, 28950,
Giresun, Türkiye

*İletişim yazarı: ogun.sen@giresun.edu.tr

Abstract: Effective accounting practices; It is in a very important position in terms of increasing the profitability of enterprises, reducing their costs, increasing renewal investments and efficiency. Especially in developing countries with growth potential such as Turkey and the cost and management accounting practices are increasing the importance of every day. In this study, it is aimed to measure the cost and management accounting knowledge level of production companies. In the study, the survey data of 144 production enterprises in the Ankara Chamber of Industry 1st Organized Industrial Zone were examined. As a result of the study, a significant difference was found between the average cost and management accounting knowledge level and the operating periods of the production enterprises. It has been observed that as the activity period of the production enterprises increases, the cost and management accounting knowledge levels increase. In this context, providing cost and management accounting training to production enterprises that have just started their activities will contribute to all stakeholders.

Keywords: Cost Accounting, Management Accounting, Cost, Investment, Profitability

ÜRETİM İŞLETMELERİNİN MALİYET VE YÖNETİM MUHASEBESİ BİLGİ DÜZEYİNİN ÖLÇÜLMESİ: ANKARA SANAYİ ODASI 1. ORGANİZE SANAYİ BÖLGESİNDEKİ ÜRETİM İŞLETMELERİ ÜZERİNE AMPİRİK BİR ÇALIŞMA

Özet: Etkin muhasebe uygulamaları; işletmelerin karlılığının artırılması, maliyetlerinin azaltılması, yenileme yatırımları ve verimliliğinin artırılması açısından çok önemli bir konudur. Özellikle Türkiye gibi gelişmekte olan ve büyüme potansiyeline sahip ülkelerde maliyet ve yönetim muhasebesi uygulamalarının önemi her geçen gün artmaktadır. Bu çalışmada, üretim işletmelerinin maliyet ve yönetim muhasebesi bilgi düzeylerini ölçmek amaçlanmıştır. Çalışmada Ankara Sanayi Odası 1. Organize Sanayi Bölgesindeki 144 üretim işletmesinin anket verileri incelenmiştir. Çalışma sonucunda maliyet ve yönetim muhasebesi bilgi düzeyi ortalamaları ile üretim işletmelerinin faaliyet süreleri arasında anlamlı bir fark saptanmıştır. Üretim işletmelerinin faaliyet süresi arttıkça maliyet ve yönetim muhasebesi bilgi düzeylerinin arttığı görülmüştür. Bu bağlamda faaliyetlerine yeni başlayan üretim işletmelerine maliyet ve yönetim muhasebesi eğitimi verilmesi tüm paydaşlara katkı sağlayabilecektir.

Anahtar Kelimeler: Maliyet Muhasebesi, Yönetim Muhasebesi, Maliyet, Yatırım, Karlılık

1. GİRİŞ

İşletmelere sayısal bilgi toplamak veya bu bilgileri belirli amaçlarla kullanmak için farklı teknikler kullanılır. Bu tekniklerin bazıları istatistik, yöneylem araştırması ve muhasebedir. Bu teknikler içinde en önemlilerinden birisinin muhasebe olduğunu söyleyebiliriz (Büyükmirza, 2016: 26). Muhasebe, işletmelerin gelişen bir ortamda faaliyetlerini verimli bir şekilde gerçekleştirmelerini sağlamak için gerekli yönetim araçlarından biridir. Artan rekabet koşulları altında faaliyetlerini sürdüren işletmelerde, yöneticiler sadece muhasebe ve diğer sistemlerden sağlanan bilgilerle etkili bir yönetim gerçekleştirebilirler (Karakaya, 2014: 8).

Bazı yazarlara göre modern maliyet muhasebesi ile yönetim muhasebesi aynı kavram olarak nitelendirilse de maliyet muhasebesi, işletmelerde üretilen ürün veya hizmetlerin maliyetini belirleme, işletme giderlerini kontrol etme, satış fiyatını planlama ve belirleme gibi konularla ilgilenen muhasebe türü olarak tanımlanabilir (Yükçü, 2009: 4). Yönetim muhasebesi ise maliyet muhasebesinden edinilen bilgilerle işletmecilerin karar vermede ihtiyaç duydukları sayısal ve sayısal olmayan bilgileri sunan muhasebe bölümüdür. Yönetim muhasebesi işletme içindeki paydaşlara bilgi sağlar. Yönetim muhasebesinin amacı, planlama, örgütlenme ve koordinasyon ve kontrol faaliyetlerinden oluşan yönetim sürecine katkı sağlayacak bilgilerin üretimi ve aktarımıdır (Sevilengül, 2016: 16).

2. MALİYET VE YÖNETİM MUHASEBESİ SİSTEMLERİ

İşletmeler diğer işletmelerle rekabet edebilmek ve hedeflerine ulaşabilmek için çeşitli sistemleri kullanabilmektedir. Söz konusu sistemler aşağıda kısaca açıklanmıştır.

Değer Zinciri: Ürünün tasarım, üretim, maliyet, geliştirme, pazarlama, dağıtım ve satış sonrası destek hizmetleri faaliyetlerinin ayrı ayrı ürüne kattıkları değerlerin toplamıdır (Büyükmirza, 2016:848).

Değişim Mühendisliği: İşletmelerin değişen rekabet ortamına adapte olmaları, hedef kitleye kaliteli ve ucuz ürünleri daha kolay sunabilmeleri için işletme birimlerinin ve sürecin kontrol edilerek yapılandırılmasıdır (Kaygusuz ve Dokur, 2015:13).

Faaliyet Tabanlı Maliyet ve Yönetim: Faaliyet giderlerinin mal veya hizmet alanları memnun ederek işletme karlılığını arttırmak amacıyla değerlendirilmesidir (Büyükmirza, 2016:846).

Hedef Maliyet Yönetimi: Müşteri beklentilerini göz önünde bulunduran, pazar imkanlarına odaklanan mamul ve hizmet geliştirme sistemidir (Yükçü, 1999: 923).

Kısıtlar Teorisi: İşletme hedeflerinde engele veya aksaklıklara neden olan unsurların belirlenip düzeltilmesi ve ortadan kaldırılması amacıyla çözüm üreten sistemdir (Kaplan ve Kasapoğlu, 2013:45).

Kıyaslama(Benchmarking): İşletmenin kendi kullandığı maliyet ve yönetim muhasebesi sistemini başka işletmelerinkilerle karşılaştırarak rakiplerinde bulunduğu üstün tarafları kendisinde uygulamasıdır (Yayla Ve Ungan, 2019:4).

Ölçüm Kartı Tekniği(Balanced Scorecard): İşletmenin uyguladığı stratejinin etkin duruma getirilmesi ve hedefler çerçevesinde izlenecek adımların tespit edilmesidir (Kaygusuz, 2005: 87).

Sürekli Gelişme(Kaizen): İşletmenin tüm çalışanlarının yer aldığı bir süreçte işletme sisteminin kademeli olarak küçük iyileştirmelerle geliştirilmesidir (Karcıoğlu Ve Öztürk, 2015:310).

Toplam Kalite Yönetimi: Hedef kitlenin beklentilerini karşılamak amacıyla işletme çalışanlarının tamamının birlikte hareket ettiği, personelin işiyle özdeşleştiği, konumlandırmada kaliteyi öne çıkaran müşteri merkezli modern bir yöntemdir (Bumin ve Erkutlu, 2002:89).

3. LİTERATÜR TARAMASI

Konuyla ilgili literatürde bulunan benzer çalışmalar incelenmiştir. Lightbody (1997), öğrencilerin yönetim muhasebesi konularını zor ve sıkıcı bulmalarının nedenlerinden yola çıkarak simülasyon ile öğretmen ve öğrencilerin aktif tabanlı öğrenim deneyimlerini incelemiştir. Yazar maliyet ve yönetim muhasebesi eğitiminde simülasyon kullanımının yönetim muhasebesi

teorisini ve uygulamasını entegre bir şekilde öğretmede etkili ve eğlenceli olabileceğini belirtmiştir.

Kajuter ve Kulmalahem (2005), tedarik zincirlerinin maliyet etkinliğini artırmanın müşteri-tedarikçi ilişkilerine güven oluşturmanın bir aracı olarak tanımlanan Açık Defter Muhasebesini ağlarda vaka çalışması ile açıklamıştır. Yazarlar vaka çalışması ile Açık Defter Muhasebesinin başarılı ya da başarısız olmasının altı ana nedenini ortaya koymuşlardır.

Yazıcı (2010) çalışmasında büyüklük, sermaye, personel sayısı ve kullanılan teknoloji düzeyini ayrı ayrı analizlere tabi tutmuş; işletmelerin büyüdükçe, muhasebe bilgi yönetim sistemlerinden daha fazla yararlandıklarını tespit etmiştir.

Aktaş (2013), Faaliyet Tabanlı Maliyetleme ile Alman Maliyet Muhasebesi Sisteminin bir araya gelmesiyle oluşan Kaynak Tüketim Muhasebesini incelemiştir. Yazar maliyet bilgilerini elde etmede kullanım, gelişim, unsurlar ve mamullere dağıtım bakımından Faaliyet Tabanlı Maliyetleme ve Kaynak Tüketim Muhasebesi yöntemlerini kıyaslamış, yöntemler arasındaki farklılıkları ortaya koymuştur. Çalışmada Kaynak Tüketim Muhasebesinden edinilen âtl kapasite bilgisinin işletme etkinliği ve verimliliğinin artırılmasına olumlu katkı sağlayacağını belirtilmiştir.

Demirkutlu (2015) çalışmasında, çalışan sayısı arttıkça, maliyet yönetimi konusundaki farkındalıkların arttığını belirtmiştir.

Sezal (2017), Tam Zamanında Üretim ve Toplam Kalite Yönetimi sisteminin birlikte kullanılması, birbirlerine olan etkileri ve uygulanabilirliğini incelemiştir. Yazar Tam Zamanında Üretim'in tedarik ve envanter yönetimine ilişkin iyileştirmeler ile verimlilik artışı ve maliyet azalışı bakımından katkılar sağladığını, kalitenin inşasındaki rolünün önemini belirtmiştir.

Kefe ve Turhan (2017), stratejik yönetim, performans yönetimi ve performansın finansal olmayan unsurlarının karşılıklı ilişkileri incelemiştir. Çalışmalarında işletmelerin kullandıkları maliyet ve yönetim muhasebesi sistemleri farklılaştıkça, göz önünde bulundurulmuş finansal olmayan performans kriterleri ve değerlendirmelerinde farklılıkların olduğunu belirtmişlerdir.

Hoozé ve Hansen (2018) Faaliyete Tabanlı Maliyetleme ile Zamana Gündümlü Maliyetleme sistemlerini analitik olarak ve sayısal olarak karşılaştırmışlardır. İki sistemin ürün maliyetlerini üretmede niteliksel ve niceliksel olarak farklı yaklaşımlara sahip olduğunu belirtmişlerdir. Yazarlar maliyetleme hatalarında, kaynaklar faaliyetler için daha izlenebilir olduğunda Zamana Gündümlü Maliyetleme'nin daha doğru; faaliyetler ürünler için daha izlenebilir olduğunda Faaliyete Tabanlı Maliyetleme'nin daha doğru sonuçlar verdiğini belirtmişlerdir.

De Araújo (2019), yönetim muhasebesi değişikliği üzerine geleneksel teori çalışmalarının kavramsal bir literatür taraması yapmıştır. Yönetim muhasebesi değişikliğinin karmaşık olmasının; değişim için iç ve dış baskılar ve

aralarındaki etkileşim, işletmenin rolü, kendine özgü iç unsurlar ve kurumsallaşma süreci olmak üzere 4 nedene dayandırılmıştır.

Wegmann (2019), Etkinliğe Dayalı Maliyetleme ile ilgili maliyet muhasebesi yöntemlerine odaklanarak Stratejik Maliyet Yönetimini incelemiştir. Yazar çalışmasında Etkinliğe Dayalı Maliyetlemenin stratejik bir maliyet yönetimi aracı olduğunu, stratejinin her adımını yönlendirmeye, stratejik hedeflere ulaşılmasını kontrol etmeye, stratejik hipotezleri doğrulamaya ve yeni stratejiler oluşturmaya yardımcı olduğunu belirtmiştir.

Wilkerson ve Bassani (2020), Küçük Ölçekli İşletmelerle ilgili yönetim muhasebesi araştırmalarının teorik açıdan eksik olduğunu, bazı Küçük Ölçekli İşletmelerde yapılan yönetim muhasebesi çalışmalarında bulguları daha da aydınlatılabilecek işlevsel uyum teorisi ve uyumsuzluğun asimetrik etkileri teorisi'nden yararlanmayı önermişlerdir.

4. ÇALIŞMANIN YÖNTEMİ

Bu çalışma tanımlayıcı tipte bir araştırmadır. Çalışma, Ankara Sanayi Odası 1. Organize Sanayi Bölgesinde yapılmıştır. Bu bölgede Temmuz 2019 tarihi itibarıyla 277 üretim işletmesi yer almaktadır. Araştırmaya üretim işletmelerinde görevli, çalışmaya katılmayı kabul eden, mali müşavir ya da mali işlemler müdürleri dâhil edilmiştir. Araştırma hakkında kurumlar bilgilendirildikten sonra kurum izni alınmıştır. Veri toplama formu; işletmenin faaliyet süresi, personel sayısı, işletmenin hangi sektörde faaliyette bulunduğu, işletmenin maliyet ve/veya yönetim muhasebesi birimi olup olmadığını sorgulayan 4 soru ve araştırmacı tarafından literatür taraması ile oluşturulan mali müşaviri/mali işlemlerden sorumlu müdürlerin maliyet ve yönetim muhasebesi ile ilgili bilgi düzeyini ölçen 40 sorudan oluşmaktadır. Bilgi düzeyini ölçen soruların değerlendirilmesinde her doğru cevaba 1 puan, yanlış ve fikrim yok cevaplarına 0 puan verilmiştir. Katılımcıların veri toplama formunu istedikleri zaman ve yerde doldurabilme kolaylığını sağlamak amacıyla www.maliyetveyonetim Muhasebesi.com isimli web sitesi hazırlanmıştır. Katılımcıların tamamına (277 üretim işletmesinde görevli mali müşaviri ya da mali işlemlerden sorumlu müdürlerine) kullanıcı adı ve şifre tanımlanmış, veri toplama formu kurumsal mail adreslerine gönderilmiştir. Anketi tam ve eksiksiz olarak 144 üretim işletmesinin mali müşaviri ya da mali işlemlerden sorumlu müdürleri yanıtlamıştır.

Araştırmada verilerin değerlendirilmesi için Statistical Package of Social Sciences (SPSS, Inc., Chicago, IL, USA) 21.0 paket programı kullanılmıştır. Tanımlayıcı istatistikler; ölçümle belirlenen değişkenler için ortalama±standart sapma

(± ss) ve minimum-maksimum (min-max) sayımla belirlenen değişkenler için sayı ve yüzde (%), değer şeklinde gösterilmiştir. Değişkenlerin normal dağılıma uygunluklarında, Kolmogorov Smirnov Testi kullanılmıştır. Gruplar arası farklılıkta normal dağılıma uygunluk göstermediğinden Mann-Whitney U ve Kruskal Wallis Testi kullanılmıştır. Ayrıca Post-Hoc Testi ve Tamhane's T2 testi de yapılmıştır. Çalışmada yanılma düzeyi $p = 0,05$ olarak belirlenmiştir. Bu değerden küçük "p" değerleri için istatistiksel olarak anlamlı; büyük değerleri için istatistiksel olarak anlamlı değil yorumu yapılmıştır.

5. BULGULAR

Tablo 1. Üretim İşletmelerinin Özellikleri (N=144)

	n	%
İşletme faaliyet süresi		
1-5 yıl	7	4,9
6-10 yıl	10	6,9
11-15 yıl	28	19,4
16 yıl ve üzeri	99	68,8
Personel sayısı		
1-10	20	13,9
11-50	25	17,4
51-100	24	16,7
100 ve üzeri	75	52,1
Üretim sektörü		
Gıda	14	9,7
Tekstil	1	0,7
Otomotiv	19	13,2
Diğer	110	76,4
Maliyet yönetim birimi		
Var	50	34,7
Yok	94	65,3
Toplam	144	100
Katılımcıların bilgi düzeyi	min-max	$\bar{X} \pm ss$
	9-34	24,30±5,46

Üretim işletmelerinin genel özelliklerine bakıldığında; %68,8'nin işletme faaliyet süresinin 16 yıl ve üzerinde olduğu, %52,1'inin 100 ve üzeri personele sahip olduğu, %13,2'sinin otomotiv üretim sektöründe yer aldığı, %65,3'ünün ise maliyet yönetim biriminin olmadığı tespit edilmiştir. Katılımcıların bilgi düzeyi ortalaması 24,30±5,46 olarak tespit edilmiştir. Katılımcılar bilgi düzeyinden minimum 9, maksimum 34 puan almıştır (min:9; max:34).

Tablo 2. Üretim İşletmelerinin Doğru Yanıt Sayısı

İşletme No	Doğru Sayısı	İşletme No	Doğru Sayısı	İşletme No	Doğru Sayısı	İşletme No	Doğru Sayısı	İşletme No	Doğru Sayısı	İşletme No	Doğru Sayısı	İşletme No	Doğru Sayısı
1	9	19	21	37	23	55	23	73	25	91	27	109	28
2	9	20	21	38	23	56	23	74	26	92	27	110	28
3	9	21	22	39	23	57	23	75	26	93	27	111	28
4	9	22	22	40	23	58	23	76	26	94	27	112	28
5	9	23	22	41	23	59	23	77	26	95	27	113	28
6	9	24	22	42	23	60	23	78	26	96	27	114	28
7	9	25	22	43	23	61	23	79	26	97	27	115	28
8	9	26	22	44	23	62	24	80	26	98	27	116	28
9	9	27	22	45	23	63	25	81	27	99	27	117	28
10	9	28	22	46	23	64	25	82	27	100	27	118	28
11	9	29	22	47	23	65	25	83	27	101	27	119	28
12	17	30	22	48	23	66	25	84	27	102	27	120	29
13	18	31	22	49	23	67	25	85	27	103	27	121	29
14	18	32	22	50	23	68	25	86	27	104	27	122	29
15	18	33	22	51	23	69	25	87	27	105	27	123	29
16	19	34	22	52	23	70	25	88	27	106	28	124	29
17	19	35	22	53	23	71	25	89	27	107	28	125	29
18	20	36	23	54	23	72	25	90	27	108	28	126	29

11 üretim işletmesi en düşük doğru yanıt sayısına 2 üretim işletmesi ise en yüksek doğru yanıt sayısına sahiptir. Diğer bilgiler Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 3. Maliyet Ve Yönetim Muhasebesi Bilgi Düzeyi Ortalamaları İle Bazı Değişkenlerin Karşılaştırılması

Değişkenler		\bar{x}	Test	p
Maliyet ve Yönetim Muhasebesi Birimi	Var	25,64	*MWU(Z) = -0,717	0,474
	Yok	23,59		
Sektör	Gıda	26,71	**KW = 2,61	0,271
	Tekstil	23,00		
	Otomotiv	24,26		
	Diğer (sanayi)	24,01		
Faaliyet süresi	1-5 yıl	18,43	**KW = 41,430	0,001
	6-10 yıl	10,30		
	11-15 yıl	69,88		
	16 yıl ve üzeri	83,35		

*Mann-WhitneyU

**Kruskal Wallis Testi

Maliyet yönetim birimi olanların bilgi düzey ortalaması 25,64±3,28; maliyet yönetim birimi olmayanların bilgi düzey ortalaması ise 23,59±6,23 olarak bulunmuştur. Çalışmaya katkıda bulunan üretim işletmelerinin bünyesinde, maliyet ve yönetim muhasebesi bilgi düzeyi ortalamaları ile maliyet yönetim birimleri olan ve olmayanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunamamıştır (MWU(Z) = -0,717; p = 0,474). Gıda sektöründeki üretim işletmelerinin bilgi düzey ortalaması 26,71±3,14; tekstil sektörü 23,00±0,0; otomotiv 24,26±4,95; diğer (sanayi

sektörü) ise 24,01±5,75 olarak bulunmuştur. Maliyet ve yönetim muhasebesi bilgi düzeyi ortalamaları ile üretim işletmelerinin sektörler arasında da istatistiksel olarak anlamlı bir fark saptanmamıştır (KW = 2,61; p = 0,271). Ancak maliyet ve yönetim muhasebesi bilgi düzeyi ortalamaları ile üretim işletmelerinin faaliyet süreleri arasında anlamlı bir fark saptanmıştır (KW = 41,430; p = 0,001). Bu farkın hangi gruplar arasında olduğunu tespit etmek için Post-Hoc Testi yapılmıştır. Normal dağılımı uygunluk göstermediği için varyansların eşit olmadığı

durumlarda uygulanan Tamhane's T2 testi yapılmıştır. Buna göre faaliyet süresi artıkça katılımcıların bilgi düzeyin arttığı görülmüştür.

Çalışmaya katkıda bulunan işletmelerin cevapladıkları sorular için Türk Ticaret Kanunu madde 18/2 de geçen "Her tacirin, ticaretine ait bütün faaliyetlerinde basiretli bir iş adamı gibi hareket etmesi gerekir." cümlesinden hareketle beklentimiz: üretim işletmelerinin maliyet yönetimi üzerinde yeterli bilgiye sahip olmalarının beklenen sonucu olarak "doğru" cevap vermiş olmalarıdır. Bu yüzden yanlış olarak cevaplanan sorular üzerine ilave yorum ve açıklama yapmaya çalışılmıştır. Anketin medyanı (ortanca) 23 doğru cevap, modu (en çok tekrarlanan) 22 doğru cevap, standart sapması 5,47 olarak bulunmuştur. Bu anket 100 puana karşılık gelen 40 soruluk (her soru eşit puanlı) bir yazılı sınav olarak düşünülseydi, katılan 144 firmanın 17 tanesi yani %11,8'nin geçersiz not (<50) alarak sınıfta kaldıkları, 127 firmanın (%88,2) ise geçerli not alarak sınıfı geçtikleri söylenebilirdi.

6. SONUÇ VE ÖNERİLER

Çalışmaya katılan üretim işletmelerinin %65,3'ünün maliyet veya yönetim muhasebesi biriminin olmaması çok çarpıcıdır. Bu departmanın eksikliğine rağmen bilgi düzeyleri arasında ilişki bulunamamasının (departmanı olanlar ile olmayanlar arasında) sebebi olarak (Tablo 1) maliyet ve yönetim muhasebesine gerekli önemin verilmediği ileri sürülebilir. İlgili departmanın eksikliğinin gerekçesi olarak da ya işi yapabilecek uzman kişilerin eksikliği ya da bu departmanın işletmeye yaratacağı ekstra personel ve diğer giderlerden kaçınma isteğinden kaynaklandığı düşünülmektedir. Çalışmaya katılan işletmelerin büyük bir kısmının maliyet ve yönetim muhasebesi biriminin bulunmaması, üretim işletmelerinin karlılık, verimlilik, planlama, kontrol, yenileme yatırımları konularında etkin olmadıkları şeklinde yorumlanabilir.

Mali müşavir ve mali işlemlerden sorumlu müdürlerin maliyet ve yönetim muhasebesi bilgi düzeyleri orta seviyededir. Ekler bölümünde sunulmuş olan anketin 5. sorusuna verilen cevapların %61,8'nin yanlış olması bilgi düzeylerinin yetersizliğini ortaya koyar niteliktedir. İleriye dönük çalışmalarda mali müşavirlerin ve mali işlemlerden sorumlu müdürlerin bilgi düzeylerinin artırılmasına yönelik TÜRMOB, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, Ticaret Bakanlığı iş birliği ile maliyet ve yönetim muhasebesinin inceliklerini, önemini, yapılması ve yapılmaması gerekenleri anlatacakları ücretsiz seminerler ile katkıda bulunabilecekleri düşünülmektedir.

Çalışmada organize sanayi bölgesinin yönetim kurulundan yardım alınmasına, anketin cevaplanmasına kolaylıklar sağlanmasına rağmen anket yapımında zorluklar yaşanmıştır. Ülkemizde anket yaparak, bilimsel bir çalışmanın ortaya çıkarılmasının çok zor olduğu bir kez daha görülmüştür. Anketi cevaplamayan mali müşavir ya da mali işlemlerden sorumlu müdürlerin anketi bilgi seviyelerine güvenmediklerinden mi yoksa başka nedenle mi cevaplamadıkları konusunda bir bilgiye sahip olmadığımız için bu konu üzerinde yorum yapmak uygun bulunmamıştır.

Anketteki 15. soruya verilen cevapların %81,9'nun yanlış

olması, çalışmaya katılan işletmelerin hali hazırda gerçek maliyetlerini bile hesaplayamadıkları yönünde yorumlanabilir. Ayrıca anket sorularındaki 40. soruya verilen cevapların %77'sinin yanlış olması, çalışmaya katılan işletmeler açısından kötü fakat devlet vergi gelirleri açısından iyi bir durum olduğunu tespit etmemizi sağlamıştır. Şöyle ki, örtülü kazanç/transfer fiyatlandırması konusunu anlayamamış işletmelerin "vergiden kaçınma" konusunda da bilgisiz olduklarından dolayı bu fırsatı kullanamayacakları düşünülmektedir. Kanuni sınırlar içinde her işletme vergiden kaçınmak ister, fakat bilgi eksikliği bunu hiç yapamama ya da cezai sonuç doğuracak yanlış yapma durumuna sebep olabilir.

Ülkemizde ve diğer ülkelerde maliyet ve yönetim muhasebesi ile ilgili bilimsel çalışmalarda anket uygulanan metotlardan biridir. Çalışmada uygulanan anket internet üzerinden online cevaplanmıştır. Burada hangi anket daha güvenilir ve daha kolay sorusuna yanıt aranabilir. İnternet üzerinden cevaplanan anketler mi? Yüz yüze cevaplanan anketler mi? Belki de en güvenilir anket yöntemini bulmak başka bir bilimsel çalışma ya da çalışmalara yön verebilir.

KAYNAKLAR

AKTAŞ, Rabia, "Yeni Bir Maliyet ve Yönetim Muhasebesi Yöntemi Olarak Kaynak Tüketim Muhasebesi", Muhasebe ve Finansman Dergisi, Nisan/2013, s. 55-77.

BUMİN, Birol ve Erkutlu, Hakan, Toplam Kalite Yönetimi ve Kıyaslama(Benchmarking) İlişkileri, G.Ü.İ.İ.B.F.Dergisi, 1/2002, 83-100.

BÜYÜKMİRZA, H. Kamil; Maliyet ve Yönetim Muhasebesi, Gazi Kitabevi Tic.Ltd. Şti. , 21. Baskı, 2016, Ankara.

DE ARAÚJO, Wanderley, Cláudio, "A Process Model Of Management Accounting Change Based On The Contributions Of Institutional Theory", Revista De Educação, E. Pesquisa, Em Contabilidade, 2019, Vol. 13 Issue 4, p398-417.

DEMİRKUTLU, Fatma Karakaya, "Maliyet Yönetimi ve Kobi'lerin Farkındalıkları: Ampirik Bir Çalışma", Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, cilt 2, sayı 2, 2015, Ankara.

HOOZÉ, Sophie, HANSEN, Stephen C. "A comparison of activity-based costing and time-driven activity-based costing", Journal of Management Accounting Research, Vol. 30, Issue 1, pp. 143-167, 2018.

KAJUTER, Peter, KULMALA, Harri, "Open-Book Accounting In Networks Potential Achievements And Reasons For Failures", Management Accounting Research, 16 (2005) 179-204.

KAPLAN, Burçin ve AKÇAY KASAPOĞLU, Özlem; Ürün Karması Optimizasyonu Kararlarında Kısıtlar Teorisi Kullanımı Ve Bir Uygulama, Dergipark, Yıl 2013, Cilt 10, Sayı 40, Sayfalar 45 – 58.

KARAKAYA, Mevlüt; Maliyet Muhasebesi, Gazi Kitabevi Tic.Ltd. Şti. , 6. Baskı, 2014, Ankara.

KARCIOĞLU, Reşat, ÖZTÜRK, Meryem; BİST'e Kayıtlı Sanayi İşletmelerinde Hedef Maliyetleme ve KaizenMaliyetlemenin Uygulanma Düzeyinin Belirlenmesi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi 2015 19 (1): 307-328.

KAYGUSUZ, Sait Y. Ve DOKUR, Şükrü: Yönetim Muhasebesi, Dora Basım Yayın Dağıtım Ltd. Şti., 2. Baskı, 2015, Bursa.

KAYGUSUZ, Sait Yüksel, Yönetim Muhasebesinin Performans Yönetimi Fonksiyonunda Geldiği Son Nokta:BalancedScorecard(Ölçüm Kartı Tekniği),İş,Güç Endüstri İlişkileri ve İnsan Kaynakları Dergisi Cilt:7 Sayı:1 , Ocak 2005, ISSN: 1303-2860

KEFE, İlker, TURHAN, Miraç, Savaş, “Stratejik Performans Yönetiminin Finansal Olmayan Boyutları Ve Çağdaş Maliyet-Yönetim Muhasebesi Yaklaşımları”, Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Cilt 26, Sayı 1, 2017, Sayfa 12-25 12.

LIGHTBODY, Margaret, “Playing Factory: Active-Based Learning In Cost And Management Accounting”, Accounting Education, Sep97, Vol. 6 Issue 3, p255. 8p.

SEVİLENGÜL, Orhan; Genel Muhasebe, Gazi Kitabevi Tic.Ltd. Şti., 18. Baskı, 2016, Ankara.

SEZAL, Levent, “Maliyet Ve Yönetim Muhasebesi Açısından Kalite Maliyetleri Ve Tam Zamanında Üretim Sistemleri”, Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, Cilt: 10 Sayı: 51 Ağustos 2017, S. 1109-1116.

WEGMANN, Gregory, “A Typology Of Cost Accounting Practices Based On Activity-Based Costing -- A Strategic Cost Management Approach”, Asia-Pacific Management Accounting Journal, 2019, Vol. 14 Issue 2, p161-184. 24p.

WILKERSON,James, BASSANİ, Angela D., “A Functional Elaboration Theory Perspective on Management Accounting in Small Firms”, Journal of Accounting & Finance, 2020, Vol. 20 Issue 1, p102-111. 10p.

YAYLA, Pınar ve UNGAN, Mustafa Cahit; Toplam Kalite Yönetimi Ve Tedarik Zinciri Yönetimi Uygulamaları Arasındaki İlişki Ve Performans Etkisi, ASEAD CİLT 6 SAYI 1 Yıl 2019.

YAZICI, Nusret, “Bir Bilgi Sistemi Olarak Muhasebenin Kobi'lerin Yönetim Kararlarına Etkisi: Erzurum Araştırması”, Muhasebe ve Finansman Dergisi, 2010, iss47, İstanbul, p202-212.

YÜKÇÜ, Süleyman, Yönetim Açısından Maliyet Muhasebesi, Vizyon Eğitim Dağıtım Danışmanlık Ltd. Şti., 1999, İzmir.